

Kresnik 2004

nagrada Dela za najboljši slovenski roman

DELO, 2004

Nedeljka Pirjevec

SAGA O KOVČKU

Nedeljka Pirjevec je svojo prvo knjižno izdajo doživela leta 1992. Takrat je v Znanjehni pri založbi Obzorja izšla njena bratšva avtobiografska pripoved Zanimovanja, opredeljena s postavo Dušana Pirjevca, čigar za njega življenjska družina je bila. Oboge – tako vedenje o tej zvezi kakor tudi dejstvo, da je bilo besedilo urejeno v preletno esejistično zbirko – je takrat lahko bralca na začetku zapeljalo k sklepanju, da se bo v knjigi srečal predvsem s spominškim pričevanjem o Pirjevčevem osebnostnem liku, torej kljub imeni vendarle s nekakšnim dokumentarnim sporočilom, ne pa z umetniškimi besedilom. Branje pa mu je hitro hlastalo poharatlo, da se je morda, da je spragelost sporočilnost naslova, ki ga je opozarjal na neko zanimovanje – pa ne kakršnokoli že pričakovano Pirjevčevu, ampak avtorično!

Sredščee pripoved je očitno zetaki št. hotela biti ona sama – skoti z lepostovno besedno oblikovano sporočilo o neki objektivno in subjektivno travi ab. ziranji (zanimovanji) vojni, revolucijski in porivo. lusijski mišlosti. Da je bila to ras poglavitna težnja Nedeljke Pirjevec, dokazuje zdej njena Saga o Kovčku. Svoj pisateljski interes in spretnost je očitostih časov izpred desetletja do danes nam reš. ravnila in vzgajila do te mere, da imamo zdaj pred seboj obseden, kompozicijsko razčlenjen in bratško zahteven romaneshni tekst, ki zaobsega čas izpred prve svetovne vojne, med obema vojnama in po drugi svetovni vojni. Pripovedovalka se je iz prvoosebne /zanimovanjske/ v Zanimovanji umišnila v tretjeosebno Dominiko, ta (domiljansko deklece, partizanska kuničica, povojna mlada in hlastu hlab. zbolela /gripla/ pa pogarja iz korenin in /orošča žetivne primorske družine v primelbu časov – astro. ogleškega, besedičnega, komunističnega, izhujenjskega, okrog kakere se v tem besedilu ti časi vte in dovte, je Dominikin oče, Dominik – invidiz krapelste

fronte, domoljuben in pod tisti tisti primorski zaščitni, intemiranecov Nemčij, po vojni mali preži in razočarani dovek.

In Dominika, obdana z obsejanjsko votim vvetem povojnih let, je odsev in eksistencialni preži tega mešanolično trdoživnega trpina v nove, nihakor ne idilčne čase. Skozrno, paralelizirano z njim kot podrobno opisovano osebo, se v gosti asociativni preži prelahajo tako družinska saga kot tudi njena osebn. doživlja. Nedeljka Pirjevec se v sagi okovahu ne ustr. za ne – redno – skitno zbranih in narobno popesanih očetoših poslovnih hom. žij, ki so povzročile sšitvena ročanja vsike družine in ki odpirajo pogled na Primorsko pod Italijo, ne z likvi dštorškim i eksoci om začetevanega primorsk.ega rodoljubja, ne s prepomnirimi obrat. povzaranega povojnega sšitvega življenja, in še najmanj ne z vsem tem zanimovanje same sebe.

Saga o Kovčku je tako z vso resnostjo zastavljena in izpeljana, izpovedno-bolečinsko lepo delo.

Jozef Snaj

380 strani, trda vezava

Redna cena: 8,340 SIT

NOVA RAVNJA
založba

Nominiranci kresnika 2004

Lojze KOVAČIČ

Otroške stvari (*Študentska založba 2003*)

Feri LAINŠČEK

Ločil bom peno od valov (*Študentska založba, 2003*)

Florjan LIPUŠ

Boštjanov let (*Litera, 2003*)

Dušan MERC

Jakobova molitev (*Literatura, 2003*)

Nedeljka PIRJEVEC

Saga o kovčku (*Nova revija, 2003*)

Žirija kresnika 2004

Dr. **Matevž Kos**, predsednik (Oddelek za primerjalno književnost Filozofske fakultete v Ljubljani), **Jaroslav Skrušny** (urednik, v imenu Nove revije), **Sandra Baumgartner** (prevajalka in literarna kritičarka, v imenu revije Sodobnost), **Vanesa Matajc** (Oddelek za primerjalno književnost Filozofske fakultete v Ljubljani, v imenu revije Literatura), **Matej Bogataj** (literarni in gledališki kritik, v imenu hiše Delo)

Foto Mavric Pivk

Lojze Kovačič

Rodil se je 1928 v Baslu v Švici in umrl letos.

Eden najboljših slovenskih pisateljev 20. stoletja, ki pa se je posvečal tudi delu z mladimi v Pionirskem domu, lutkarstvu in književnemu mentorstvu in se uveljavil še kot mladinski pisatelj. Kot pisec je izšel iz socialnega realizma, a vanj že na začetku vnesel nekaj novosti: opisoval je usodo malega človeka iz napol proletarskega okolja skozi optiko njegove psihološko-biološko opredeljene notranjosti in ne skozi družbene konflikte; z vse večjim ponotranjanjem svojih likov se je pozneje približal modernistični prozi psihologizma in absurda. Njegove pripovedi so v veliki meri avtobiografske, zlasti mladostne izkušnje so mu bile neizčrpen vir nuje po pisateljskem izražanju. Župančičeva nagrada 1972 in 1986, Prešernova 1973.

Bil je prvi, ki je prejel nagrado kresnik (1991, za pripoved *Kristalni čas*), nominiran pa je bil tudi 1993 za roman *Vzemljohod*. Posebej pomembna dela: *Ljubljanske razglednice* (v knjigi *Novele*, 1954), *Deček in smrt* (1968), *Sporočila v spanju - Resničnost* (1972), *Pet fragmentov* (1981), *Prišleki I-III* (1984-85), *Otroške stvari* (2003) idr.

Otroške stvari

Literarno okrutno ostra igra s »stvarmi spomina«, nov poskus odstiranja skrivnosti koordinat nekega življenja in govorjenja oziroma pisanja o svetu, času in ljudeh – predvsem in najbolj pa o sebi. Visoka maša sodobnega slovenskega romanopisja.

» V hiši nasproti sta stanovala tisti fantek in deklica s svojo mamo, s katero sem se poskušal pogovarjati z balkona. Bila je edina hiša, ki je imela vsa okna zaprta z oknicami in nobene trgovine spodaj. Edinokrat, ko so se odprla vrata, sem zagledal fantka in njegovo sestrico na temnem hodniku, ali ko se ju je mama naveličala klicati izza zaprtih oknic in je odprla lino na strehi, je hiša malo oživila, kot da je odprla usta in trznila z obrvmi. Kadar sta prišla fantek in sestrica ven, sta smela ostati tudi samo na pločniku blizu vrat, vendar na drugi strani ceste. Nista me pogledala, in če sta obrnila glavi sem k trgu s stojnicami, sta prešla mimo mojega obraza, kot da ne stojim tam, in jaz sem potem tudi tako buljil, da sem od njiju videl samo njune noge v višini kolen ali pa sem gledal v zid nad njima. Na postajališče sredi ceste pred trgovom, kjer so čakali ljudje, si še nisem upal, ker so motorji, ki so nenehno izgubljali vijake, in taksiji s kovčki na strehi nenehno drveli sem in tja. Včasih sem obstal tik na robu pločnika in počasi spustil eno nogo proti tlaku, vendar mi je zmeraj obvisela v zraku, ker sem se bal, da bi potem ostal brez nje. Mama me je nadzirala od zad, a postopoma in zvito sem se oddaljil od izložbe, da je mama lahko videla samo mojo ramo, potem do konca izložbene ga okna, kjer je bil pritrjen odvijaj za platnene strehe in na konec naše hiše, kjer se je začela cvetličarna gospe Dopf, ki je imela goro pisanega cvetja v izložbi, sredi katerega je včasih spala njena

mačka. Potem pa se je nekega dne nad trgom pokazal zrakoplov cepelin, iznenada in čisto nizko. Vsa vozila na cesti so obstala, iz tramvaja so izstopali ljudje, drugi, ki so bili zunaj na trgu nad kabarejem, in vsi so vpili in grozili s pestmi. »Izgini, Hitler!« so kričali. »Crkni, Hitler!« Hitler je bil tisti mož, ki je bil naslikan na pustnih laternah, kako vpije in maha z roko, na kateri je imel rdeč trak z belo tarčo, v kateri so se videle štiri zlomljene roke. Tudi mama ga ni marala. Ko je dobila debelo pismo svojih sester z ostro počesano Hitlerjevo glavo, jo je postalo strah za sestre, kajti dotlej je bila na znamkah videti samo nagubana glava starega maršala Hindenburga, ki ga je imela rada in ga spoštovala. Kar na lepem sem bil tudi sam na postajališču s turškim fantkom in sestrico, in skupaj smo zdaj vsi trije mahali navzgor s pestmi in smo kričali kakor drugi s sovraštvom in gnusom v glasu »Hitler! Hitler!« Naenkrat se je zgodilo, da se je cepelin, s propelerjem na koncu in majhno zastavico s kljukastim križem, zasukal in obstal v zraku nad ljudmi, pri miru in negiben kot železen oblak od enega do drugega konca trga. Mene, bratca in sestrico je pograbil strah, da se bojo zdaj zdaj odprla vratca spodaj in se bo po vrveni lestvi spustil Hitler v uniformi in s kljukastim križem na rokavu in nas polovil in požrl. S krikom smo zbežali usak v svojo vežo in jaz sem čakal za zastorčkom v izložbi. Mama ni šla niti iz trgovine, da bi pogledala gor v valjasto senco na nebu, oče, Klara in Margrit so stali pri oknu, jaz pa sem gledal ljudi na trgu in tramvaje, kdaj bodo šli naprej. »

Foto Blaž Uršič

Feri Lainšček

Rodil se je 1959 v Dolencih na Goričkem.

Ploden pesnik, dramatik, celo slikar, predvsem pa pisatelj. Romani, kratka proza, otroška literatura, dramatika, radijske igre. Solastnik založbe Franc Franc v Murski Soboti.

Dobitnik kresnika 1992 za roman *Namesto koga roža cveti*, po katerem je bil posnet tudi film (Halgato, režija Andrej Mlakar, 1994)). Nominiran za kresnika še 1993 za roman *Ki jo je megla prinesla*, 2000 pa za *Petelinji zajtrk*; letošnja nominacija je tako četrta.

Nekaj drugih romanov: *Peronarji* (1982), *Raza* (1986), *Razpočnica* (1987), *Grinta* (1991), *Astralni niz* (1993), (1993), *Vankoštanc* (1994), *Skarabej in vestalka* (1997) idr.

Ločil bom peno od valov

Pripoved o vzponu, begu in ljubezni, o hrepenenju in nepredvidljivosti, subtilno prozno tkanje, ki spreplete posameznikovo ranljivost s sanjskostjo, kot jo zna brezčasno »govoriti« reka.

»No, Elica je to bojazen, ki je iz dneva v dan postajala bolj razvidna, Ivanu začuda privoščila. Bila je pač edino, kar ga je vsaj na hipe stisnilo in mu dalo vedeti, da je nekje vendarle še nekaj, kar ga lahko zmaga. Bilo pa je seveda nespametno, privoščiti lastnemu možu kaj takega, a saj tako ni nikoli verjela, da bi se lahko res izvršilo. Čisto zadoščale so ji tako že njegove zaskrbljene gube in težka sapa pred spanjem, ko se je zopet spomnil, da rdeči gardisti res so in so mogoče že bliže, kot se dozdeva. Sicer pa so bili veliki svetovni dogodki zanj še zmeraj odeti v meglo: nekje tam se je pač tesala klada, sem pa je kdaj pa kdaj prifrčala iver. Zdel se ji je nesmiselen strah, ali bo takrat tudi njo pokopala pod sabo, ko pa je bilo vendar tu, povsem blizu, dovolj tega, kar ji je lahko bilo bolj nevarno.

Ivan, ki je kot ponavadi spal vznak, z rokami sklenjenimi pod zatiljem in z nogo prekrižano čez drugo, bi jo gotovo zaklal, če bi jo drevi videl golo, mokro in polno tiste ženske ustrežljivosti, ki jo je komaj še zatajila. Že sama misel, da je bila le za hip slaba pred drugim, bi mu kot najbolj čemerna kislina razžrla možgane in sleberna kita, ki bi se nato sprožila, bi že bila zamah blazneža. Toda še celo taka predstava zdaj ni bilo več tisto, kar bi jo lahko ustrahovalo - poželjivi občutki, ki so jo zmeraj znova vračali na osončeno brežino, so bili vztrajni tihotapci in drzni tatiči, vsaka lepa misel, ki se ji je ob tem porajala, pa je še dolgo pozvanjala.

Gledala se je zopet v Andijevih očeh, se vsa negotova vprašala, kakšna je videti in ali res ni lagal, ko je dejal, da mu je bila lepa. Brala je z njegovih razprtih ustnic, ki so bile suhe od norčavega teka, pa vendar še meraj tako polne in nakodrane od nečesa, kar bi ji rad povedal, pa si najverjetneje le ni upal. Ugibala je o njegovih občutkih, ki jih je morda zaigral, ali pa pač prikrival. Presojala je, kaj ji je sporočala tista otožna zamaknjenost, potem ko se je tudi sama ustrašila bližine in se začela umikati nazaj v svojo gosposko lupino. Tuhtala je, ali je tudi sam menil, da se ne moreta in ne smeta dotikati, ali pa ga je njen umik vznevoljil in ji je morda celo zameril, ker se je tako po dekliško spozabila. Skušala si je dopovedovati, da je kljub vsemu ravnala prav. Ali pa, da vsaj ni zmogla drugače. Saj je navezadnje tudi njo ta pot povsem presenetila. A kakorkoli je že zaobrnila, morala si je naposled priznati, da še taka negotovost zdaj ni več dušila žgečkljivega nemira in da so grešne misli postajale v tej sanjavo budni noči vse bolj in bolj predrzne. To pa je seveda že pomenilo, da je ležala ob spečem možu in se vdajala drugemu ... ”

Foto Aleš Černivec

Florjan Lipuš

Rodil se je 1937 v Lobniku nad Železno Kaplo na avstrijskem Koroškem, živi v Selah pri Žitari vasi.

Letošnji dobitnik velike Prešernove nagrade. Deloval kot učitelj in šolski ravnatelj na dvojezičnih ljudskih šolah v Remšeniku, Lepeni in Šentlipšu, kot urednik literarne revije Mladje. Oče gozdni delavec, mati dninarica, umrla v nemškem taborišču Ravensbrueck. Dramatik in v prvi vrsti pripovednik: od romanov do kratkih nadrealističnih besedil in grotesknosatiričnih črtic. Dopisni član SAZU. Nosilec visokih slovenskih, koroških in avstrijskih nagrad.

Najbolj znamenito delo, tudi prevajano zelo odmevno: *Zmote dijaka Tjaža*. Dosedanje nominacije za kresnika: *Srčne pege*, 1992, *Stesnitev*, 1996. Nekaj drugih del: *Zgodbe o čuših* (1973), *Odstranitev moje vasi* (1983), *Jalov pelin* (1985).

Boštjanov let

Zgodba o osamljenosti in ljubezni, o bivanju in nehanju, a tudi upanju, trmi in stanovitnosti. In seveda impresivno potapljanje v tolmine jezika.

» Vse živo beži odtod, postopoma odhaja, kdaj že so vsi odpotovali, pred časom oče soldat, v času mati, za časom babica, oprtana z bisago in leskovo palico. Iz dneva v dan ugašajo vonji v hiši, in iz noči v noč izginevajo glasovi, šumi se izkajajo, otroška razposajenost peša in usiha. Z vsakim mrakom se tanjša postavanje v hiši, moreča žalost se loteva ostalih, zadrgava grlo, oddoneva po sluhovodu, z vsakim zorom mineva živahnost, upada življenjski gon in končno otrpne v spominjanju: Boštjan še nikoli prej ni zaznal tako jasno škripanja lesenih podnic, zdaj ko ne škripajo več, jih zazna; ni zaznal tožbe težkega pokrova ondi, ko je jemala mati iz skrinje za na pot, zdaj jo zazna; ni sledil materi, ko se je sukala pred ognjiščem, ni sledil babičinemu copatastemu drsanju po podu in tikom njene palice, zdaj, ko je vse utihnilo, jim sledi, zdaj jih čuje, zdaj jih vidi. Ni tekel za trojico, ki je v gosjem redu, z materju v sredi, jemala stezo mimo hleva, temveč je ostal za zamizjem v kuhinji, oklepajoč se pohištva, zdaj poletava na rob in pogleduje za njimi, izginjajočimi na kraju, bližajočimi se klanecu, posluša za njenimi izginulimi koraki in tiste bližajoče se vleče na ušesa, kajti davno že bi se mati morala vrniti iz trga in morda že stoji na pragu in odklepa duri. Boštjan verje, da se bo vrnila. Pa ni človeka blizu, prostori so prazni, tišina pritiska in razobeša svojo prejo. Zamizje je omrznilo, prevlači ga tesnoba, v kotu sameva peč, ki so jo otroci prezorili in toliko, da jim ni ubežala in je ni razneslo, končno pa bi tudi nič ne spremenilo, če bi se kar zapalila in bi se vnel požar. Le zunaj v skalah od nekdaj žaga ve-

ter, za goščavjem potihneva potok, drevesa molčijo, nihče ne ple-
za več med vejami, v hlevu je odmukalo. Kakšna abotna trdnja-
va je hiša, ki ni branila žandarjema, ni ščitila domačih in zdaj
tudi otrok ne mara več! Tudi nje zavrača, ne trpi več njihove na-
dležnosti. Treba je od doma, tod ni več obstanka, a od doma
kam? V hrib h kmetu, kamor je hodila mati dninit, na hubo pod
Lenartom, kjer je služil za pastirja, ali raje v glob za njo v trg?
Z bratom se odpravita po Tesni v poden. Boštjan ga vodi za roko,
krepko poprime zanj na njegovem prvem popotovanju čez gro-
zeči klanec. Oprezno se muzata mimo klančevih netek, po ne-
predvidljivi strmini, kjer škropot saninca požene dvojne sile v
mišice in kite, in narobe, kjer na močvirnici moči sunkoma spol-
znejo iz trupa in človek že zabrca v močnik. Po ravnem brat po-
gumno drobi korake sam. Kam zdaj, vidva oglednika na izvid-
niški prednji straži, po desnem nazaj v drugi predel hriba, ali
naravnost naprej? Kam, ki vaju zebe in bi rada poletela na toplo,
pa ne vesta, kje je jug? Ker je cesta ravna in tako veselo klopoče
pod obutvijo, ostaneta na njej in se prepuščata veselju ravnine,
lahki so koraki, kajti brez vsega sta na poti. ”

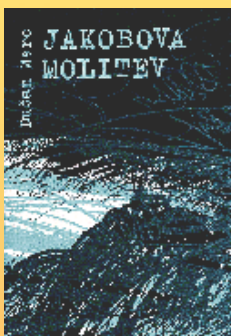
Foto Igor Modic

Dušan Merc

Rodil se je 1952 v Ljubljani.

Zelo aktiven šolski ravnatelj (Osnovna šola Prule v Ljubljani), od devetdesetih ploden pisatelj, ki je bil s svojimi romani med vsemi pisatelji doslej največkrat nominiran za kresnika, letos že četrtič; praktično je bil torej nominiran vsak njegov dosedanji roman. Odmeven Dnevnik v letošnji Sobotni prilogi Dela.

Galilejev lesteneč (1996), Sarkofag (1997), Slepi potnik (1998), kratke zgodbe Golo mesto (2003), Jakobova molitev (2003), v Večeru izhaja v nadaljevanjih roman Potopljeni zvon.

Jakobova molitev

Roman, ki ponuja popolnoma nov vpogled v turbulentnost drugega svetovnega ubijanja na Slovenskem, in o še zmeraj travmatični nacionalni zgodbi govori tenkočutno, razgrinjajoč tako neznansko trpljenje kot komaj dojemljivo verjetje v moč dobreote.

» *Obstreljevanje cerkve Matere Božje je bilo sistematično in pretirano, sovražno, uničevalno. Šele sedaj se je videlo, kako krhka je v resnici. Prva granata je prerezala ostrešje in ni naredila večje škode. Potem so zadeli zvonik, ta se tudi ni takoj vdal. Ko se je razkadil prah in ko se je posulo kamenje, je še stal. Verjetno so ga ciljali, ker so predvidevali, da je na njem gnezdo vojakov s strojno puško. Potem so udarili po sami stavbi. Vencelj je vedel, da nasprotnike vodi izkušen in sistematičen oficir, ki zelo natančno uporablja topništvo, in da je nedvomen namen porušiti cerkev. Zadetki so padali natančno po koordinatah, tako da so se počutili precej varne na mestih, kjer je bila cerkev že porušena. Radijsko postajo so imeli nemški vojaki stalno na kamionu, stalno so panično iskali zvezo s poveljstvom in pričakovali dovoljenje za umik. Morali so vztrajati še več kot eno uro.*

Znak, da gre za namerno sistematično uničenje cerkve, je bilo tudi to, da so skoraj uro in pol napadalci ignorirali dejstvo, da jim nihče ne vrača ognja. To je bilo tudi opozorilo, da napadalci nočejo preživeli. Mogoče so zahtevali belo zastavo ali pa sploh niso hoteli ujetnikov. Nenadoma, brez potrebe, so začeli uporabljati še težje topništvo. Granate so zadevale tudi v zemljo pod branilci, tako da se je vse vzdigovalo. Nemški in domobranski topovi so hitro utihnili. Najprej so kakor za vajo drugo za drugo porušili kapelice ob božji poti. Cerkev se je posula sama vase, ostrešje je

slabotno gorelo, iz kupov kamenja so štrleli kosi pobarvanega lesa, razcefrani deli lesenih svetnikov so ležali vsepovsod, videle so se manjše piščali, zidovi so bili porušeni niže od polovice. Zvonik je bil samo še velik kup skal in kamenja, ker ga je zadela ena od težjih granat.

Po zadnji detonaciji je zavladala tišina. Nihče ni vedel, kaj in kako naprej. Popustilo je tudi streljanje iz malokalibrskega orožja in strojnih pušk. Nastalo je čudno zatišje, tišina, slišalo se je stokanje ranjenih in zbegani koraki vojakov. Domobranski stotnik Metod Brajnik je zahteval od moštva, naj strelja naprej, naj se ne predajo. Mladi fantje, ki so samo prisluškovali v zrak, kdaj bo prižvižgala naslednja granata, ki so brezupno gledali, kam bi se skrili, ga sploh niso poslušali. Hodil je od vojaka do vojaka, jih grabil za ovratnike, vlekel k sebi, zakaj ne streljate, preklete reve, ušivci, izdajalci.

Nemški stotnik je organiziral svoje moštvo, da so urejali vrste in pomagali zasutim in ranjenim. Vencelj je zahteval od Brajnika, naj se ne dere, da naj se pomiri in naredi isto kot nemški vojaki, Brajnik pa je tulil, da gre za izdajo, za kolaboracijo in da bi jih morali vse postaviti pred vojno sodišče, ker se tako strahopetno obnašajo. Potegnil je pištolo in začel z njo mahati po zraku in groziti svojim vojakom, da jih bo postrelil, če takoj ne odgovorijo na napad. Gospod Metod Brajnik, saj nas vendar nihče ne napada. Kaj ne vidite, da nimamo na koga streljati? ”

Foto Tihomir Pinter/dokumentacija Nova revija

Nedeljka Pirjevec

Rojena Dominika Kacin, 1932, Reka pri Cerknem,
umrla 2003.

»Nedeljka Pirjevec je v mojem spominu zapisana kot tista sogovornica, ki je vedno odkrivala v sebi nekaj novega, drugačnega; taka je tudi njena literatura,« je v nekrologu ob njeni smrti pisal Denis Poniž, poznavalec njenega dela in avtor spremne besede k nominiranemu romanu *Saga o kovčku*. Pisateljica, prevajalka (zlasti iz italijanščine), igralka, žena literarnega zgodovinarja in teoretika Dušana Pirjevca. Kot igralka je nastopala že v igralski skupini IX. korpusa, nato z vidnimi vlogami v številnih gledališčih. Pisala je avtobiografsko prozo. Prvi roman *Zaznamovana* je bil že takoj po izidu 1993 med nominiranci za kresnika.

Saga o kovčku

Presenetljiv niz poetičnih in hkrati trpkih refleksij, preiskujoč pogled v čas preteklosti, analiza zadušljivosti in iskanje potešenosti. Prilagajanje in pregledovanje lastne identitete, ki ga je avtorica zmoгла z bolečo odprtostjo in razkrila sočno intimnost.

»Prav, bova pa malo posabotirali,« reče Mili, »ko bi vsaj imeli cigareto.« Cigarete so dragocenost, vsak dan si ju kupita v trafiki v Bonačevi hiši, preden gresta čez cesto v Rio na kosilo. Ne zraven v klet, v študentsko menzo Kazine, v kateri hrana smrdi po neočiščenih črevih, pač pa, dokler bosta finančno zdržali, v pravo restavracijo ob vrtu in kostanjih. Tam pojesta, vsak dan enako, najcenejše kosilo, ki ga je moč dobiti, to je špinača z jajcem, z enim jajcem, dva kosa kruha in še tretjega povrh, če je le na mizi, in popijeta vsaka po dva deci kisle vode. Potem si blaženo prižgeta vsako svojo moravo, celodnevni cigaretni obrok, počasi srkata turško kavo in se vsega pol ure vedeta kot grofinji pri popoldanskem prigrizku.

»In če pomislim ...,« se Dominka v pozi kariatide, z rokama, obešenima na teme, močno zasuče v desno, na jugo-jugozahod, »kako lepo je bilo spočetka v tem gnezdu, domače, še pod Jolando ...« Bledo sonce se skuša prebiti skozi opoldansko meglo, zaradi bleščave, ki se ščemeče odbija od snežne ploskve pred njenim obrazom (snežni zamet je visok skoraj dva metra), mora pripreti oči: »Koliko zabav, tako imenovanih hausbalov (besede so jo naučili šolski kolegi staroselci, tako kot besed stolc in šuft, ki ju kdaj po nerodnosti zamenja in s tem neodpušljivo užali meščanskega hofiranta), koliko zanimivih, elitnih obiskov. »Zate že,« grenko reče Mili, »ko si bila zmeraj tukaj: predsedniki, kul-

turniki, pisatelji, igralci, visokošolci vseh baž ... ljubimci ... Ali se ne bi raje naslonili na lopati? Res sva neumni.« Potem se zibljeta na ročajih lopat in še vedno buljita na jugo-jugozahod, čeprav ni kaj videti, razen pročelja nebotičnikovega stanovanjskega bloka s pasažo, samo predstavljata si lahko silhueto gradu, lomljeno črto njegovih streh, sestavljenih in povezanih črnkastih romboidov, kačaste kape mogočnega, nekaj svetlejšega srednjeveškega zidovja, čemečega na gladko zaobljeni kopi morene, ki jo je do popolnosti izoblikoval diluvialni klesar. »Predsednik je bil samo eden in prišel je le nekajkrat, morda trikrat,« reče Dominka in se spomni, kako spoštljivo so ga sprejemale, starejša tovariša, z njegovim spremljevalcem pisateljem. ”

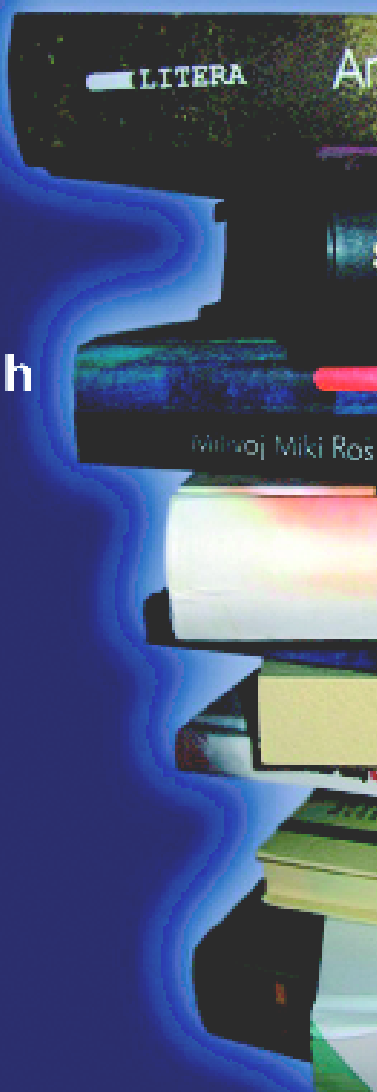

LITERA

LITER Adrenalina na vsako knjižno polico

KNJIŽNE ZBIRKE

- Litera
- Nova znamenja
- Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev
- Iz antičnega sveta
- Mariborenzija
- Dokumenti in študije novejšje zgodovine
- Razpotja
- Znanstvena literatura

Kresnik od začetka do 2004

V zlovesči senci zelo bližnjih dogodkov je bila 23. junija 1991 prvič podeljena nova nacionalna nagrada za najboljši slovenski roman leta, kresnik; v Razkrižju ob Muri, od koder je doma pisatelj Vlado Žabot, ki je potrebo po takšni nagradi čutil dovolj živo, da ji je dal ime in tudi prvo organizacijsko obliko. Ime si je izposodil pri poganskem mitološkem bitju, ki se je najraje pokazalo tedaj, ko je imelo sonce najvišjo moč, to pa je ob kresu. Zaradi različnih praktičnih razlogov in ob posluhu takrat še velike grosupeljske občine se je prireditve s podeljevanjem nagrade vred že naslednje leto selila na Jurčičevo Muljavo, takrat začrtani protokol podelitve nagrade - od predhodnih nominacij do zaklepanja žirije v osamo, vse do končnega izreka o dobitniku ter obrednega zmagovalčevega prižiganja kresnega plamena - pa je do danes ostal prepoznavna sestavina nagrade, ki si želi knjigi posvečeni dogodek povezati s čim širšim krogom obiskovalcev.

Leta 1997 je kresnik, ki je v muljavskih letih postal razmeroma velika in zahtevna kulturno-etnološka prireditev, v celoti vzela pod streho hiša Delo, ki je za nagrado in žirijo skrbela že od 1992: romanopisje seveda ni isto kot časnikarstvo, a dobro pisateljsko in dobro novinarsko pero sta nedvomno v krvnem sorodstvu. Kresnik se je preselil v prestolnico, k Cankarju na Rožnik, in tam ostal šest let. V 13. letu se je dvignil na najvišjo točko slovenskega glavnega mesta, na Ljubljanski grad. Z nekoliko osveženo prireditvijo, vendar s spoštovanjem bistvenih delov protokola.

Na kresni večer, 23. junija 2004, se znova vidimo na Ljubljanskem gradu. Pridružite se nam!

Dobitnik kresnika 2003 Rudi Šeligo prižiga slavnostni ogenj.

Nekaj statistike

Nagrado za najboljši slovenski roman leta, kresnik, podeljujemo že 14 let, pod okriljem hiše Delo pa 13 let. Doslej je bilo nominiranih 65 avtorjev, med njimi le 7 žensk: **Berta Bojetu**, **Katarina Marinčič**, **Nedeljka Pirjevec**, **Maja Novak**, **Nina Kokelj** in **Brina Švigelj Merat**, kresnika sta dobili prvi dve, pokojna Bojetujeva za *Ptičjo hišo* 1996, Marinčičeva za *Prikrito harmonijo* 2002. Kar nekaj avtorjev pa se lahko pohvali z večimi nominacijami. Tako letošnja nominiranca **Florjan Lipuš** in **Feri Lainšček**, **Marijan Tomšič** (1992, 1994), **Vlado Žabot** (1995 in 1997, ko je kresnika tudi dobil), **Miloš Mikeln** (dobitnik 1993, nominiran še 2003), **Alojz Rebula** (1995, 1999), **Jože Hudeček** (1997, 2002), **Mate Dolenc** (1994, 2001) in drugi. Dva kresnika je doslej dobil le **Drago Jančar** (1999 za *Zvenenje v glavi* in 2001 za roman *Katarina, pav in jezuit*).

Kresnikova zgodovina skozi imena

1991

kresnika je prejel

Lojze Kovačič za roman *Kristalni čas*,
nominacije petih finalistov prvo leto še ni bilo,

Žirijo so sestavljali Andrej Hieng (predsednik), dr. Franc Zadavec, dr. Janko Kos, Aleš Berger, Peter Božič, dr. Tomo Virk in dr. Silvija Borovnik.

1992

Kresnika je dobil

Feri Lainšček za roman *Namesto koga roža cveti*,
preostali nominiranci so bili Andrej Capuder (Iskanje drugega), Florjan Lipuš (Srčne pege), Metod Pevec (Carmen) in Marjan Tomšič (Oštrigeca).

Tako je odločila **žirija**, ki so jo sestavljali Aleš Berger, Matej Bogataj, Peter Kolšek, dr. Tomo Virk, dr. Franc Zadavec (predsednik) in Vlado Žabot.

1993

Nagrada je pripadla

Milošu Mikelnu za roman *Veliki voz*.

Ob njem so bili nominirani Nedeljka Pirjevec (Zaznamovana), Peter Malik/Željko Kozinc (Lovci na Rembrandta), Igor Škamperle (Sneg na zlati veji) in Ivo Zorman (Kajnov rod).

Žirija: Peter Božič, Igor Bratož, Peter Kolšek, Matevž Kos, dr. Tomo Virk, dr. Franc Zadavec (predsednik) in Vlado Žabot

1994

Kresnik je šel v roke danes žal že pokojnemu pisatelju

Andreju Hiengu za roman *Čudežni Feliks*,

preostali nominiranci pa so bili Mate Dolenc (Pes iz Atlantide), Drago Jančar (Posmehljivo poželenje), Lojze Kovačič (Vzemljohod), Marjan Tomšič (Zrno od frmentona).

Žirija: Igor Bratož, dr. Aleš Debeljak, dr. Marjan Dolgan (predsednik), Jože Horvat, Ženja Leiler, Aleksander Zorn in Vlado Žabot.

1995

Nagrajenec je bil

Tone Perčič za roman *Izganjalec hudiča*,

ob njem so bili nominirani tudi Igor Karlovšek (Klan), Kajetan Kovič (Pot v Trento), Alojz Rebula (Kačja roža) in Vlado Žabot (Pastorala).

Žirijo so sestavljali dr. Marjan Dolgan (predsednik), Andrej Hieng, Jože Horvat, dr. Milček Komelj, Ženja Leiler, dr. Tomo Virk in Tea Štoka.

1996

Kresnika je prejela žal danes že pokojna

Berta Bojetu za roman *Ptičja hiša*.

Preostali nominiranci: Florjan Lipuš (Stesnitev), Maja Novak (Cimre), Marko Sterle (Stara hiša), Jani Virk (1895, potres).

Žirija: dr. Silvija Borovnik (predsednica), Goran Gluvič, dr. Milček Komelj, Marjeta Novak Kajzer, Alenka Zor Simoniti.

1997

Nagrajenec je bil

Vlado Žabot za roman *Volčje noči*,

preostali nominiranci pa Jože Hudeček (Ulice mojega mesta), Uroš Kalčič (Numeri), Dušan Merc (Galilejev lesteneč), Vinko Moerderdorfer (Tek za rdečo hudičevko).

Žirija: dr. Silvija Borovnik (predsednica), Mate Dolenc, Goran Gluvič, Marjeta Novak Kajzer, Alenka Zor Simoniti

1998

Osmega kresnika je prejel

Zoran Hočevar za roman *Šolen z Brega*,

drugi nominiranci so bili še Milan Dekleva (Oko v zraku), Dušan Merc (Sarkofag), Marko Sosič (Balerina, balerina) in Igor Škamperle (Kraljeva hči).

Žirija je bila oblikovana na nov način, po katerem tri vodilne literarne revije izberejo po enega člana iz svojega uredniškega odbora, dva člana pa prispeva Delo. Tako so o kresniku odločali Andrej Arko (Sodobnost), Samo Kutoš (Literatura), Veno Taufer (Nova revija, predsednik) ter Jože Horvat in Nela Malečkar (Delo).

1999

Devetega kresnika po vrsti je dobil

Drago Jančar za roman *Zvenenje v glavi*,

drugi nominiranci pa so bili Evald Flisar (Potovanje predaleč), Nina Kokelj (Milovanje), Alojz Rebula (Cesta s cipreso in zvezdo) in Brina Švigelj Merat (Con brio).

Žirija: Andrej Arko (Sodobnost), Samo Kutoš (Literatura), Veno Taufer (Nova revija, predsednik) ter Jože Horvat in Nela Malečkar (Delo).

2000

Zmagovalec desetega leta je bil

Andrej Skubic z romanom *Grenki med*,

nominiranci pa še Aleš Čar (Pasji tango), Boris Jukić (Pardon, mada-me), Feri Lainšček (Petelinji zajtrk) in Dušan Merc (Slepi potnik).

Žirija: Drago Bajt (Nova revija), Ignacija J. Fridl (Literatura), Miloš Mikeln (Sodobnost) ter dr. Andrej Inkret (predsednik) in Ženja Leiler (kot predstavnika Dela).

2001

Zmagovalec enajstega leta je bil znova

Drago Jančar, tokrat z romanom *Katarina, pav in jezuit*, drugi nominiranci pa še Mate Dolenc (Morje v času mrka), Zdenko Kodrič (Barva dežja ali Pritlikavec iz Marane Pilvax), Jože Snoj (Gospod Pepi ali Zgodnje iskanje imena) in Matjaž Zupančič (Sence v očesu).

Žirija: Drago Bajt (Nova revija), Ignacija J. Fridl (Literatura), Miloš Mikeln (Sodobnost) ter dr. Andrej Inkret (predsednik) in Ženja Leiler (kot predstavnika Dela).

2002

Kresnik je pripadel

Katarini Marinčič za roman *Prikrita harmonija*, nominiranci pa so bili še Polona Glavan (Noč v Evropi), Jože Hudeček (Gluhoti), Andrej Skubic (Fužinski blues) in Lenart Zajc (Zguba).

Žirija: dr. Andrej Inkret (predsednik), Sandra Baumgartner (Sodobnost), Ignacija J. Fridl (Literatura), Jaroslav Skrušny (Nova revija) in Ženja Leiler (Delo).

2003

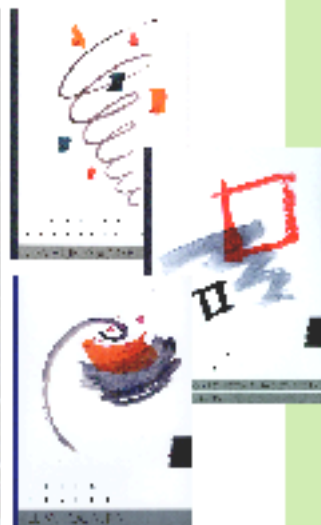
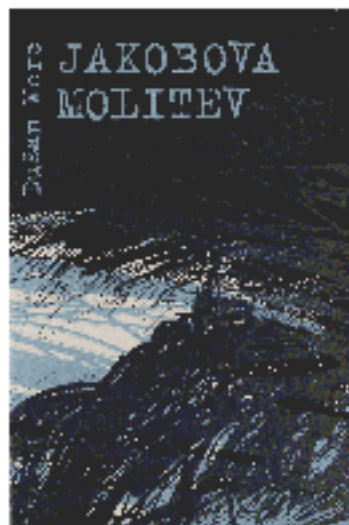
Kresnika je prejel (žal letos umrli)

Rudi Šeligo za roman *Izgubljeni sveženj*, nominirani pa so bili še kanadski Slovenec Ted Kramolc (Tango v svilenih coklah), Miloš Mikeln (Poročnik z Vipote), trojka Štefan Kardoš, Norma Bale in Robert Titan Felix (Sekstant) in Vladimir P. Štefanec (Viktor Jelen, sanjač).

Žirija: dr. Andrej Inkret (predsednik), Sandra Baumgartner (Sodobnost), Ignacija J. Fridl (Literatura), Jaroslav Skrušny (Nova revija) in Ženja Leiler (Delo).

LITERATURA

IOD Literatura izdaja osrednji slovenski mesečnik za književnost *Literatura*, ki kot samostojna revija izhaja od leta 1989, ob koncu lanskega leta pa smo praznovali izid jubilejne 150. številke. Knjižni program sestavljajo tri zbirke: v *Nenavih pristopih* izhajajo književni področja domače esejistike in literarne teorije (doslej 25 naslovov), v *Ločirnihih prevodna esejistika in estetska (n)dr.* književni Borgesa, Vattimo, Auerbacha, Julia, T. Mod. Eca, Lukácsa, Gadamerja, Foucaulta, Rortija, Šestova, Ouzbisa – skupaj 20 naslovov), zbirka *Pržileki*, v kateri je doslej izšlo 11 knjižnih naslovov, pa je namenjena izvirnim slovenskim leposlovju. V letu 2013 so poleg za letošnjo nagrado kresnik nominiranega romana Dušana Merca *Jo kobevo molitev* izšle še tri pesniške zbirke: *Dan, ko me ljubiš* Marjana Strojana ter pesniška prevencija Kotaja Simona *Škri Potopljena katalog in dobrih tika* le točnje nagrade Zlata ptica Jareta Jakoba. *Pržileki* in dobrih tika le točnje nagrade Zlata ptica Jareta Jakoba. V literaturni zbirki *Pržileki* je pred osmimi leti izšel tudi Merčev romaneskni prevenc *Golšijev lestenec*, ki je bil prav tako med nominiranci za prestižno Delovo nagrado.

Literarno umetniško društvo Literatura, Gosposka 10, Ljubljana
Tel. 01/251 43 09, faks 01/301 28 02
E pošta: hud@literatura@yahoo.com

NOMINACIJI ZA NAGRADO KRESNIK 2003

Lojze Kovačič OTROŠKE STVARI

spjem na beseda:
Gašper Trola
romani
356 strani, 2003
ISBN 961-6446-24-X,
cena: 5700 sit

V romanu skozi virtuozno spisano pripoved sledimo pripovedovalčevemu doživljanju otroštva, usodi njega in družine, ki se je pred drugo vojno morala na vrat na nos odsesti iz švicarskega Basla in se preseliti v neznano očetovo deželo. Otroške reči so pripoved o začetku in koncu.

Mirja Čunder

Feri Lainšček LOČIL BOM PENO OD VALOV

spjem na beseda:
Dušan Štolar
romani
320 strani, 2003
ISBN 961-6446-31-2
cena: 4900 sit

Vsako uspelo literarno delo ustvari samosvoj, enkratni svet; Lainščekovo Prelomurje, je v tem pogledu še posebej prepoznavno. Včasih nekoliko bolj magično in še kar čudežno, drugič malo manj, vedno pa na ne povsem izredljiv način skrivnostno in celo unheimlich. Takrat še posebej!

Tomaž Vafar

HAROČILA: TEL: 01 / 426 84 80 EMAIL: PRODAJ@ZALOZBA.ORG WWW.ZALOZBA.ORG

Beletrininino

literarno RAZKOŠJE

FESTIVAL FABU-LA
24. 5. 2004 – 25. 5. 2004

